

Cội cách kinh tế Trung Quốc đã chồm ngẩng?

Thứ 7, 20 Tháng 9 2017 14:46

Theo gún nh bít kì cách tính nào, thành tích kinh tế của Trung Quốc trong 4 thập kỷ qua cũng ần tđng không khác gì Vn lý trđng thành. Nhưng giđng nh Vn lý trđng thành không hiu qu nh ngđđi ta tđng tđng, nđn tđng của nđn kinh tế Trung Quốc cũng yđu kém.

Theo gún nh bít kì cách tính nào, thành tích kinh tế của Trung Quốc trong 4 thập kỷ qua cũng ần tđng không khác gì Vn lý trđng thành. Kđ tđ cuđi nhđng nđm 1970, Trung Quốc đã tđng trđng nhanh hđn bít cđ nđđc nào trong lđch sđ. Nhưng

giống như Việt lý tưởng thành không hiệu quả như người ta tưởng tượng, nên tăng của nền kinh tế Trung Quốc cũng yếu kém. Vì quy mô và số hời nháp của Trung Quốc vào mảng lõi sản xuất toàn cầu, có một điều chắc chắn: Khi nền kinh tế Trung Quốc phát triển, nền kinh tế thế giới cũng vậy. Hơn nữa, những mối nguy của một nền kinh tế Trung Quốc không vận hành tốt là rất lớn, không chỉ đối với Trung Quốc mà còn đối với Mỹ và mọi nước khác.

Một mô hình không bền vững

Từ cuối những năm 1970 đến năm 2000, Trung Quốc đã tăng trưởng trung bình 9%, những kỳ đó tăng trưởng đã giảm đáng kể, xuống 6,7% trong cả năm 2016. Số sụt giảm năng suất của nước này còn gây rức rối hơn so với tăng trưởng lao động. Hiện nay tất cả tăng trưởng của Trung Quốc dựa trên huy động nhiều tiền của và lao động hơn, chứ không phải như các thị trường nhân lực và công nghệ. Gần đây phải mất gần 3 lần tăng trưởng để tạo ra 1 đơn vị tăng trưởng kinh tế so với năm 2008. Kết quả là nợ bùng phát, hiện lên đến ít nhất 280% GDP, và có thể vượt mức 300% vào cuối năm nay.

Trung Quốc có 3 chiến lược để ngăn chặn xu hướng này. Đầu tiên là thu hẹp quy mô nền kinh tế bằng cách giảm công suất trong các ngành công nghiệp nặng do các tập đoàn sở hữu nhà nước vượt và chi phí, trong đó có thép và nhôm. Thứ hai là mở rộng nền kinh tế mới bằng cách hỗ trợ các dịch vụ giá trị gia tăng cao và công nghệ tiên tiến. Và thứ ba là cải cách các hệ thống tài chính chính quy định đưa phòng ngừa trong khi thất thoát quy chế và các công cụ tài chính mới như sản phẩm quản trị tài sản. Các số liệu này bắt phần ảnh hưởng tái cấu trúc kinh tế; dịch vụ hiện chiếm hơn một nửa nền kinh tế, chủ yếu công nghệ cao đang mở rộng nhanh chóng và việc phát hành tín dụng mới đang chậm lại. Những bất chấp những nỗ lực này, năng suất vẫn đang giảm sút.

Thứ phẩm là sự can thiệp quá lớn của nhà nước. Năm 2013, Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình hứa rằng thế trường sẽ đóng một vai trò quyết định trong việc phân phối các nguồn lực. Trên thực tế, bộ máy quan liêu của Đảng Cộng sản và chính phủ đã tăng cường không giảm vai trò của họ trong nền kinh tế thông qua chính sách công nghiệp và chủ nghĩa trọng thương, và việc đóng cửa nhà máy cũng như cắt giảm sản xuất hiện thu hút thêm hàng hóa của các nhà hoạch định chính sách thay vì doanh nhân. Theo kế hoạch "Sản xuất ở Trung Quốc 2025" và các sáng kiến tương tự khác, hàng tỷ, nếu không muốn nói là hàng nghìn tỷ nhân dân tệ, đang được ném vào các ngành công nghiệp chiến lược, từ chất bán dẫn đến trí tuệ nhân

to. Đó là lý do giải thích tại sao, chẳng hạn, gần 20 tỉnh Trung Quốc đang đổ xô cùng lúc vào các cơ sở chế tạo chip bán dẫn. Các công ty và viện nghiên cứu đang nộp đơn cấp các bằng sáng chế với con số vô cùng khổng lồ vì họ được miễn phí thuế máy quan liêu để làm vậy. Và tín dụng do nhà nước bơm trợ vốn đang chảy tràn vào các dự án ưu tiên cao trên khắp đất nước, điều giải thích tại sao kinh tế tăng trưởng 6,9% trong quý đầu năm 2017 bất chấp khu vực tư nhân không thực sự nhiệt tình.

Kể nguyên cái cách kinh tế và mô hình mà Đảng Cộng Sản Trung Quốc xây dựng trên nền tảng tư tưởng duy vật luận trong nước và mô hình vận tải giải trí bên ngoài, dù với sự bảo trợ rộng rãi của Đảng Cộng Sản thì không thể đưa. Dưới thời Chủ tịch Giang Trạch Dân và Thủ tướng Chu Dung Cơ, Trung Quốc gia nhập Tổ chức Thương mại Thế giới vào cuối năm 2001 với mục tiêu dùng toàn bộ tư tưởng duy vật luận kinh tế Trung Quốc và làm cho nó trở nên hiệu quả hơn. Cam kết đó đã phai nhạt dưới thời nhà lãnh đạo tiếp theo, Chủ tịch Hồ Cẩm Đào, nhưng ông này yếu kém và bỏ các lợi ích kinh tế và tư tưởng, dẫn đến chính sách dao động giữa các mục tiêu và chiến thuật khác nhau.

Khó có thể là một nhà tư tưởng kinh tế?

Tổng Bí thư Bình không những không tin vào thị trường, ông còn có quyền lực hơn nhiều những người tiến bộ. Bất chấp những hứa hẹn cái cách ông đưa ra năm 2013, ông luôn chỉ là một nhà tư tưởng khi có thời cơ, và ngay khi bóng đèn báo phôi lịnh vụt tắt vào năm 2014, Tổng Bí thư Bình nhanh chóng can thiệp để chuyển dòng tiến sang thị trường phiêu trong năm sau. Sự sụt giảm đột ngột của các thị trường chứng khoán Thượng Hải và Thâm Quyển mùa Hè năm đó được xử lý bằng những biện pháp vụng vơ mà sau đó lại sinh ra thêm sự can thiệp. Cái cách gì không có nghĩa là thị trường hóa mà là công cụ nhà nước.

Một số yếu tố của công nghiệp nước ngoài đang hướng tới cách tiếp cận mang tính tư bản nhà nước của Bắc Kinh. Các công ty Mỹ bán hàng tiêu dùng lâu bền và dịch vụ, hàng hóa vận tải và trang thiết bị xây dựng đang làm ăn khá tốt ở Trung Quốc. Nhưng ngày càng nhiều nhà sản xuất nước ngoài - đặc biệt là những người đang đầu tư giá trị gia tăng - giờ đây bị giải thích chính sách công nghiệp Trung Quốc như thế. Liên tiếp nhiều cuộc thăm dò cho thấy các công ty nước ngoài cảm thấy ít được chào đón hơn. Mặc dù ngay cả khi thu được một miếng nhỏ trong chiếc bánh Trung Quốc khổng lồ cũng đem lại thu nhập đáng kể, tuyên bố của Trung Quốc rằng nước này đang hướng tới cùng có lợi với giải pháp này

đồng hiều một cách châm biếm có nghĩa là "Trung Quốc thủng, Trung Quốc thủng".

Tuy nhiên, nếu "tập đoàn" Trung Quốc tiếp tục cạnh tranh và chiến tranh không công bằng, tất cả cuối cùng sẽ thất bại, được biết là Trung Quốc. Nguyên nhân kinh tế nước này không thể tiếp tục vận hành "chế độ" "vỡ béo" là kích thích chính sách công nghiệp. Bởi cạnh tranh toàn cầu và mô hình kinh doanh của các ngành công nghiệp, ngay cả khi hoạt động rất xa bên ngoài biên giới Trung Quốc, cũng sẽ khó duy trì trước các nguồn tài chính không đầy đủ Trung Quốc. Và tất cả điều này có thể chuyển thành sự bất ổn và dấn thân thối nát về kinh tế và mô trên khắp thế giới.

Có một số cách để đo lường những đi này, nhưng không cách nào khả thi cao. Một số người tin rằng Tập Cận Bình có thể đang có ý hành động như một nhà dân tộc chủ nghĩa báo thù để ông có thể củng cố quyền lực và mở ra một chương trình tự do hóa sau này, có lẽ sau Hội nghị Đảng XIX năm nay. Tuy nhiên, đây có lẽ không hẳn gì mà đúng, và Tập Cận Bình mà chúng ta thấy là Tập Cận Bình mà chúng ta phải sống chung. Nhiều khả năng ông sẽ gia tăng sự can thiệp của nhà nước trong nhiệm kỳ thứ hai hơn là làm một nhà tự do chủ nghĩa thực sự.

Một cuộc khủng hoảng kinh tế cũng có thể đem lại cho Tập Cận Bình một lựa chọn khác nghiệt, nhưng Trung Quốc có nhiều cách để tránh tan rã hoàn toàn; nước này có một nguồn tài chính khổng lồ và có rất ít nợ nước ngoài. Ngay dù nếu một cuộc khủng hoảng nổ ra, có lẽ là kết quả của một chuỗi phản ứng liên quan đến giá nhà và sự sụt giảm và với nợ trái phiếu cũng như các công cụ tài chính khác, chắc chắn Tập Cận Bình sẽ phản ứng như thế nào. Cuộc khủng hoảng tài chính châu Á năm 1998 là một bài học. Tổng thống Hàn Quốc Kim Dae-jung đã giới thiệu một số tập đoàn và ngân hàng hàng đầu nước này và mở cửa nền kinh tế. Ngược lại, Thủ tướng Malaysia Mahathir Mohamad đã tiến hành kiểm soát vốn và tăng cường sự can thiệp của nhà nước vào kinh tế. Tập Cận Bình rõ ràng giống với Thủ tướng Malaysia hơn.

Chủ nghĩa báo thù đang ngừng

Điều này khiến anh hùng nước ngoài trở thành cách cuối cùng để khuyến khích tự do hóa kinh tế và một mối quan hệ cân bằng hơn với phần còn lại của thế giới. Không may, Chính quyền Trump đã ném đi công cụ tốt nhất để tạo động lực cho Trung Quốc thay đổi khi Mỹ bỏ Hiệp định thương mại Thái Bình Dương, một

thực thu nhập và sự hạn chế các rào cản thương mại đối với hàng hóa, nông nghiệp và dịch vụ, và vẫn đã có thể tạo ra những nguyên tắc hoàn toàn mới để quản trị hành vi của các doanh nghiệp nhà nước, thương mại điện tử, đầu tư và việc mua sắm của chính phủ. Với việc Trung Quốc đứng ngoài nhìn vào, nước này sẽ phải tìm cách theo đuổi kinh tế của thị trường để tránh bị đẩy ra khỏi những cao tốc kinh tế toàn cầu vào ngõ cụt. Khó có khả năng những thực thu nhập song phương thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc tham gia Hiệp định Đối tác Xuyên Thái Bình Dương sẽ hiệu quả như vậy, và mặc dù các thực thu nhập đa phương và khu vực khác đang được đàm phán - như Thực thu nhập hàng hóa môi trường của Tổ chức Thương mại Thế giới và Đối tác kinh tế toàn diện khu vực châu Á - Bắc Kinh có thể là một đòn bẩy để thúc đẩy những hiệp định như thế chỉ đem lại những những lợi ích có giới hạn.

Với hầu như không có sự ép buộc trong nước và không có công cụ đa phương và khu vực đáng kể, toàn bộ gánh nặng có thể đổ lên những cuộc đàm phán Mỹ-Trung rồi rồi cao. Tổng thống Trump từng phát biểu lần đầu tiên trong chiến dịch tranh cử, những đã đầu tư kinh tế đó, kể cả khi kiểm soát giới Trung Quốc là một nước thao túng tài chính. Tại cuộc gặp thương mại ở Mar-a-Lago hồi tháng 4, Trump và Tổng Bí thư Cận Bình đã đồng ý về thời kỳ đàm phán kéo dài 100 ngày để tạo ra một phiên bản đầu tư trong việc tái cân bằng mối quan hệ giữa hai cường quốc. Các quan chức Trung Quốc tin rằng đã “thu nhập hóa” được Trump và có thể tránh những hình phạt liên bang cách tiến hành những biện pháp chi tiêu để thu hẹp thương mại - có lẽ bằng cách mua thêm thực phẩm, nhiên liệu hóa thạch và máy bay Boeing của Mỹ. Do vậy sẽ giúp đỡ của Trung Quốc và vẫn để Triều Tiên, có thể Trump sẽ chấp nhận thực thu nhập dễ dàng. Tuy nhiên, vì ông đã lâu đã than vãn về thương mại bất bình đẳng và sự xuất hiện của đối thủ thương mại Mỹ Robert Lighthizer, có thể Mỹ sẽ đòi Trung Quốc phải thực hiện cam kết thực sự về việc kiểm soát bộ máy chính sách công nghiệp của nước này.

Cả hai bên ở Thái Bình Dương hiện nay dường như ít có cách ra quyết định sáng tạo, và việc Trung Quốc không quay trở lại con đường theo xu hướng cải cách có thể gây ra những hậu quả của việc không chấp hành cho nền kinh tế của chính nước này mà còn cho trật tự quốc tế tự do, và đặt hai siêu cường vào con đường chiến tranh thương mại.

Scott Kennedy là phó giám đốc Chương trình Freeman Chair thuộc Trung tâm Nghiên cứu Trung Quốc, giám đốc Dự án Kinh tế Chính trị và Kinh doanh Trung Quốc tại Trung tâm Nghiên cứu Chiến lược và Quốc tế (CSIS). Ông là biên tập viên cuốn sách Global Governance and China: The Dragon’s Learning Curve (Routledge, sẽ xuất bản vào mùa thu năm 2017). Bài viết này nằm trong loạt bài được biên tập của Real Clear World (RCW) về mối quan hệ giữa các chiến lược Mỹ-Trung. Bài

viết được đúng trên

[RCW](#)

và thể hiện quan điểm riêng của tác giả.

Trần Quang (gt)